

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 09.02.1965, sp. zn. 4 Cz 4/65, ECLI:CZ:NS:1965:4.CZ.4.1965.1

Číslo: 21/1965

Právní věta:

K řešení otázky, komu má být dítě svěřeno do výchovy.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 09.02.1965

Spisová značka: 4 Cz 4/65

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Výchova dítěte

Předpisy: 94/1963 Sb. § 28

§ 120

§ 132

§ 31

§ 45

§ 50 99/1963 Sb. § 6

§ 81

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem býv. lidového soudu pro Prahu 1, potvrzeným rozsudkem městského soudu v Praze, bylo manželství rodičů nezletilého R. S., nar. 28. 2. 1956, rozvedeno, nezletilec byl svěřen do výchovy otce, matce byla určena vyživovací povinnost a upraven styk s nezletilcem. V rozvodovém řízení, ukončeném uvedenými rozhodnutími, bylo zjištěno, že nezletilý je prakticky od svého narození v péči rodičů s matčiny strany A. a K. J., kam jej rodiče umístili.

Později pak byla vydána řada soudních rozhodnutí, kterými byl jednak zamítán návrh manželů J. na svěření nezletilého do jejich výchovy, jednak nebylo vyhověno obdobnému návrhu matky a konečně několika rozhodnutími byl nařízen výkon rozhodnutí odnětí dítěte prarodičům a předáním do výchovy otce.

Naposledy usnesením obvodního soudu pro Prahu 1, potvrzeným usnesením městského soudu v Praze, byla uložena prarodičům pokuta ve výši 200,- Kčs ve smyslu § 251 a) o. s. ř. z r. 1950 a

současně jim bylo uloženo pod pohrůžkou dalších pokut, vydat nezletilého do 15 dnů otci. K realizaci posléze uvedené části těchto rozhodnutí nedošlo. Svůj odpor a nerespektování soudních rozhodnutí odůvodňovali prarodiče tím, že pečují o nezletilce nepřetržitě od jeho nejútlejšího mládí, že otec by mu nemohl poskytnout náležitou osobní péči a řádnou výchovu a že přechod nezletilého z dosavadního výchovného prostředí by na něho působil z hlediska zdravotního nepříznivě. Dne 14. 4. 1964 podali manželé J. nový návrh na svěření nezletilého do jejich výchovy.

Obvodní soud pro Prahu 1 nevyhověl žádosti prarodičů z matčiny strany o svěření dítěte do jejich péče.

Městský soud v Praze rozhodnutí prvního soudu potvrdil.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že rozhodnutí obou soudů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Když soudy rozhodovaly o návrhu manželů J., neprovedly všechnu potřebné důkazy a nevytvořily tak nezbytné skutkové předpoklady pro správné a zájmu nezletilého odpovídající rozhodnutí. Především bylo nutno z hlediska ustanovení § § 28 a 50 zák. o rod. zkoumat, zda nedošlo ke změně poměrů u otce, matky, prarodičů a v neposlední řadě u nezletilého. V tomto směru je třeba souhlasit se stížnostmi pro porušení zákona, když poukazuje na nedostatečné vyšetření výchovných podmínek a možností rodičů i prarodičů.

Při rozhodování však soudy nepřihlédly v dostatečné míře ani k zájmu nezletilého a nezjistily pečlivě všechny okolnosti rozhodné pro posouzení schopnosti rodičů (a to jak otce, tak matky) k výchově dítěte, zejména za součinnosti s národními výbory – orgány péče o děti, výbory žen, občanskými výbory a ZV ROH pracovišť rodičů a prarodičů. Dále pak nebylo vůbec zjišťováno, zda nezletilého nemůže vychovávat matka, když od rozvodového řízení, v němž byly zjištěny ohledně ní určité morální závady, uplynuly již čtyři roky.

Ve věcech péče o nezletilé jsou soudy povinny hledět k zájmu nezletilce. Zájem nezletilého nelze však spatřovat pouze v tom, že je třeba za každou cenu respektovat vytvořený faktický vztah. Zvláště pak by to nebylo na místě tehdy, kdyby faktický vztah byl vyvolán svémocně bezdůvodným nerespektováním soudních rozhodnutí. Nezletilý sám nemůže posoudit, jaké výchovné opatření je v jeho zájmu a proto je na osobách, které jej vychovávají, případně mají vychovávat, aby vyslovily názor, jaké opatření je v zájmu nezletilého třeba učinit. Pokud k vyslovení závěru je povolán soud, musí tak učinit po důkladném zjištění všech skutečností, které ovlivňují, případně by mohly ovlivňovat, výchovu dítěte, která má být vedena v duchu zásad obsažených v zákoně o rodině, zejména pak v čl. IV, V, VI a ust. § § 30 a 31 tohoto zákona. Z obsahu spisu se podává, že nezletilý R. S. byl umístěn nejen od rozvodu manželství rodičů, ale již před tím, téměř od svého narození, souhlasnou vůlí rodičů v péči prarodičů ze strany matky. Teprve rozvodovým rozsudkem byl nezletilý svěřen do výchovy otce; tehdy již bylo nezletilému 5 let. Nešlo tedy o případ, kdy by rodiče o své dítě společným úsilím osobně pečovali, jak je to pravidlem v rodinách. Nezletilý R. S. výchovné působení svých rodičů, pokud se nepřihlíží k jejich občasným návštěvám, vlastně vůbec nepoznal. Je tedy přirozené, že jeho citový život a rozumový vývoj byly nutně svázány s osobami, které o něho od narození pečovaly, a které mu též vštěpovaly základní mravní principy, životní návyky a názory na život. Z toho hlediska lze pak pochopit snahu manželů J., bránit se proti přechodu nezletilého do osobní výchovy jiné osoby nejen ze svých osobních důvodů (mají nezletilého rádi, zvykli si na něj, je členem jejich rodiny), ale i z důvodů tkvících v osobě nezletilého, v jeho duševním a fyzickém zdraví a jeho celkovém rozvoji.

Z obsahu spisu se jeví být objasněny podmínky pro výchovu nezletilého u prarodičů, třebaže i zde bylo povinností soudů prověřit si správnost vyjádření občanských výborů č. 12 a 19 v R. ze dne 27. 3. 1964 a 5. 12. 1963, vyjádření MěstNV v R. ze dne 27. 3. 1964 a zprávy ZDŠ v R. ze dne 25. 3. 1964, které byly soudům vesměs předloženy prarodiči. Nedošlo však vůbec k vyšetření současných poměrů otce, pokud se nebere v úvahu vyjádření ONV v P. – orgánu péče o děti ze dne 18. 6. 1964, jehož význam je podstatně zeslaben závěrečným vyjádřením zástupkyně opatrovníka dítěte i obvodního soudu, která nedoporučila, aby výchovné prostředí nezl. R. bylo měněno. Toto vyšetření bylo naprosto nutné zejména proto, že již v minulosti byl nezletilý po dobu 4 měsíců u otce, který jej ovšem patrně z důvodů pracovních umístil u svých rodičů v D. u K., a že otec hodlá v budoucnosti uzavřít sňatek se ženou, která má 11letou dceru. Šlo o okolnosti, které mohou představovat změnu poměrů na straně otce, z nichž soud je povinen učinit závěry.

Soudy ovšem opomněly při rozhodování přihlídnout též k tomu, že otec se již delší dobu s dítětem nestýkal (blíže by bylo potřeba objasnit, zda to bylo pouze pro odpor prarodičů), a proto i v případě, že u otce je příznivé prostředí pro výchovu nezletilého, bylo třeba uvážit, zda pro předání dítěte do výchovy otce jsou v době rozhodování soudů náležité předpoklady, zda dítě mělo možnost na svého otce si zvyknout a přilnout k němu, aby především do nového prostředí nebyl ohrožen jeho další vývoj. V této souvislosti bylo nutno vejít v součinnost s pediatrem, resp. dětským psychiatrem, kteří se mohli odpovědně vyjádřit k zamýšlenému řešení další výchovy nezletilého. Bylo též na místě, aby soudy před svým rozhodnutím zjišťovaly případně i podmínky pro výchovu nezletilého u matky, i když příslušný návrh matkou učiněn nebyl (§ 81 o. s. ř.).

Podle zákona o rodině mají rozhodující úlohu ve výchově dětí rodiče (§ 32 odst. 1 zák. č. 94/1963 Sb.). Předpokládá se, že rodiče zpravidla žijí v řádném manželském svazku, v němž mohou svým osobním životem, chováním a vztahem ke společnosti být svým dětem příkladem. Odpovědnosti vůči společnosti za všestranný vývoj svých dětí (§ 33 odst. 1) se ovšem rodiče nezabývají ani tehdy, když jejich manželství, případně soužití, skončilo. Pak je soud povinen učinit opatření ve smyslu § § 26 a 27. § 50 zák. o rod., a to případně i takové, kterým se nezletilé dítě svěří i do výchovy jiné osoby. Ustanovení § 45 odst. 1 zák. o rod. připouští takové rozhodnutí soudu, vyžaduje-li to zájem dítěte. Bude tomu zpravidla tehdy, jestliže ani jeden z rodičů nebude moci zajistit řádnou výchovu dítěte. K takovému závěru musí ovšem soudy dospět po velmi pečlivém a důkladném zjištění skutkového stavu v dané věci, které v tomto případě chybí.

Vzhledem k neúplnosti skutkových zjištění není nepochybný závěr, který soudy učinily. Skutkový stav musí být pečlivěji a důkladněji zjištěn ve směrech, které byly naznačeny, aby rozhodnutí na základě něho vydaná, mohla být v souladu se zákonem a zájmem nezletilého.

Porušily proto soudy svými rozsudky zákon v ustanoveních § § 6, 81 odst. 1 § § 120 a 132 o. s. ř. ve spojení s ustanoveními § § 28, 31 odst. 2, § § 45 odst. 1 a 50 zák. o rod.